

La contribució de Manuel Fraga a la literatura catalana

Quim Torra

Enmig de tants elogis a una figura, diuen, cabdal de la història d'Espanya -molts d'ells proferits des de Catalunya-, constato, amb pesar, que hi ha qui s'oblida de la contribució de Manuel Fraga a la literatura catalana. Error imperdonable que em veig en l'obligació de puntualitzar, no fos que se'ns passés per alt. I és que pocs han deixat en la literatura catalana una empremta tan considerable, profunda, definitiva. Si som el que llegim, en bona part podria dir-se que som el que Fraga ha volgut que fóssim.

L'any 1939 començà el procés de destrucció del públic lector en la llengua del país, va afirmar Maria Josep Gallofré. En d'altres paraules, l'etnocidi, una de les expressions més potents del qual va ser la pretensió d'aniquilar una cultura. La llengua prohibida, l'edició segrestada, els escriptors perseguits. Va caldre esperar a 1977 perquè s'igualesin els 865 títols que s'havien publicat en català l'any 1936. La llarga nit dels vidres trencats de la cultura catalana va durar quaranta anys. Per a la literatura catalana va ser una autèntica commoció i un daltabaix colossal. Els escriptors de l'interior, emmordassats, no podien escriure el que volien escriure; els de l'exili, lliures però desarrelats, no podien fer arribar els seus llibres al que hauria d'haver estat el seu públic normal; els editors, col·lapsats en el laberint d'Eugène Ionesco de la censura, maldaven per esgarrapar engrunes; els lectors, balancejant-se entre el temor i la resistència, veien convertit el plaer de llegir en un acte heroic i gairebé de confrontació amb el règim.

I va arribar Fraga.

Des de 1962 era Ministre d'Informació y Turismo del dictador Franco. La seva famosa llei de premsa, de finals dels seixanta, que es va vendre com un gest aperturista, no només no va suposar cap canvi, sinó que, en paraules de Manuel Abellán, màxim expert espanyol sobre la censura, «al contrario, acentuó cada vez más el carácter coercitivo de la censura y

puso de manifiesto la profundidad del foso que iba separando a los responsables de la censura de la sociedad española en irredimible evolución de gustos y tendencias». I si això és aplicable a la literatura espanyola, imaginem-nos els resultats amb la catalana.

He tingut el privilegi de poder estudiar, in situ, els expedients de censura que es guarden a Alcalá de Henares. Afirmo sense dubtar-ho que la millor biblioteca catalana de tots els temps és allà: inèdits, originals, primeres còpies, etc. I desenes de milers d'informes de censura on es prohibien, ttaxaven, eliminaven, substituïen, esborraven els nostres mots.

Una de les enormes sorpreses d'haver fet aquest viatge a la infàmia de la censura va ser constatar com es va exercir de manera implacable fins a la mort de Franco... i encara durant la mal anomenada transició. Llibres de Montserrat Roig, Terenci Moix o Jaume Fuster van ser degudament «informatos» i alguns els llegim avui encara en la seva versió escapçada. L'edició d'*Els darrers dies de la Catalunya republicana*, de Rovira i Virgili, als anys setanta, va ser segrestada. Les memòries de Claudi Ametlla, prohibides. Etcètera, etcètera. Fraga era allà, darrere aquells informes, darrere les viscoses mans que feien córrer els llapis vermells, darrere la infàmia pútrida d'escapçar idees i paraules.

Josep Benet va titular un dels seus llibres més famosos *L'intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya*. Un dels genocides va ser Manuel Fraga, l'autor d'una de les crueltats més ofensives que es poden fer a un poble: privar-lo de la seva llengua i la seva cultura (vilesa a la qual cal sumar els crims contra la vida i la dignitat dels homes).

Per això el seu record és inesborrable i cremarà sempre a les nostres mans cada cop que agafem un llibre editat en català.

